

VIZUÁLNÍ KLIP VE VÝUCE PRIMÁRNÍ ŠKOLY

TVARŮŽKA Václav, ČR

Resumé

Příspěvek pojednává o preferencích učitelů, kteří používají výukový klip pro výuku žáků v primární škole. Článek pojednává o výzkumném šetření, které bylo v tomto tématu provedeno a rovněž o souvislostech, které z tohoto šetření vyplývají. Výzkum této problematiky umožňuje sledování hodnot, které je možné tímto výzkumem kvantifikovat.

Klíčová slova: Vizuální výukový klip, Výzkum z obrazového materiálu, znalosti, žák primární školy

VISUAL CLIP IN EDUCATION IN PRIMARY SCHOOL

Abstract

The paper is dedicated to preferences of teachers that use educational clip during education of pupils in primary school. The paper is about research that was done for this topic and also about connections that follow from this research. The research of this problem enables to follow values that are possible to quantify.

Key words: Visual educational clip, image-based research, visual research, conceptual knowlege, primary school pupil.

1 Úvod

„Žijeme v kultuře, která je ve stále větší míře proniknuta vizuálními obrazy s různými cíli a zamýšlenými účinky.“ Starkem, Cartwright (7).

Digitální vizuální záznamy, zvláště pak digitální obrazový klip, jsou fenoménem, který v současnosti velmi výrazně ovlivňuje mezilidskou komunikaci. Výzkum v této oblasti je veden zejména v oblastech mediální filozofie, sociologie a marketingu. Můžeme říct, že v prostředí školní třídy musíme počítat se specifickou „konceptí aktivního publika“, jak ji popisují autoři jako například Lazarsfeld a Katz (5), kde učitel zastává roli tzv. názorového vůdce (opinion leaders). Školní třída není jen jakousi zmenšeninou masového publika, je to malá sociální skupina, která interaguje a konstruuje realitu. Ve školním vyučování se využíváním vizuální komunikace integrují poznatky z oborů sémiotiky, lingvistiky a psychologie a dalších oborů. Posun od komunikace slovem ke komunikaci obrazem je v současné době podpořen nejen vlivem televize, ale zejména rozvojem informačních technologií a obrazové komunikace. S množstvím informací, které nás obklopují, logicky pracujeme tak, že je uspořádáváme do struktur. Struktura je v podstatě obsahem každého média – psaného textu, zvukové či obrazové informace. Nutno proto zmínit filozofický směr strukturalismus a jeho vliv na sémiotiku a epistemologii. Problematika vizuálních klipů je značně obsáhlá a je potřebné zmínit rovněž problematiku práce s interaktivní tabulí o čemž píše například Dostál (2) nebo Szotkowski(8) a o dalších aspektech (6).

2 Výukový vizuální klip jako zdroj informací

Profesor Eco vyjádřil velmi pěkně podstatný problém současné výuky (3): „Školní systém by se měl vrátit k principu renesanční dílny. Tam mistři nemuseli být nutně schopni vysvětlit studentům, proč je jejich malba z teoretického pohledu dobrá, ale dělali to praktičtějšími způsoby. Podívej, tvůj prst může vypadat sice i tak, ale správně musí vypadat takhle. Podívej, tohle je ta správná kombinace barev. A stejně by se ve školách mělo pracovat s internetem. Učitel by měl říci: „Vyber si nějaké staré téma, ať už z německých dějin nebo ze života hmyzu. Prohledej pětadvacet různých webových stránek a jejich srovnáním se pokus rozhodnout, která z nich má správné informace.“ Pokud deset stránek obsahuje tytéž údaje, může to znamenat, že jsou to údaje správné. Ale může to také znamenat, že některé stránky jen okopírovaly cizí omyly.“

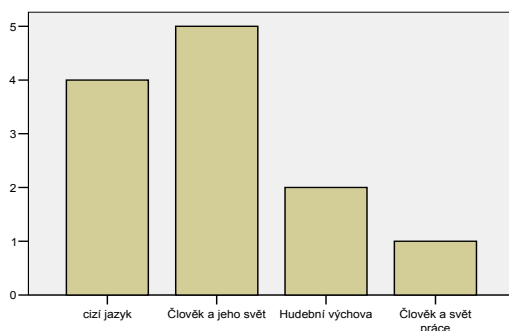
Vizuální klip má oproti klasické webové stránce výhodu v tom, že zpravidla dokumentuje to „co je vidět“, tedy zobrazuje realisticky reálný svět. Nekopíruje tedy cizí omyly v takovém rozsahu jako text webové stránky. Vizuální klip, aby byl ve výuce efektivní, vyžaduje slovní komentář. Nutno však podotknout, že existují vizuální klipy, které využívají filmových triků a pravdu zkreslují. V tomto případě však nelze hovořit o kopírování cizích omylů. V tomto případě je to prezentování záměrných lživých informací.

V současné době neexistuje výzkumem doložený argument, proč a v jaké podobě používat nebo nepoužívat vizuální klip při výuce na I. stupni ZŠ. Je však zřejmé, že vizuální klip je hojně využíván v marketingových kampaních (formou reklamních sdělení) před dětskými pořady na televizních kanálech a pronikání této vizuální formy je zřejmé i v oblasti primárního vzdělávání.

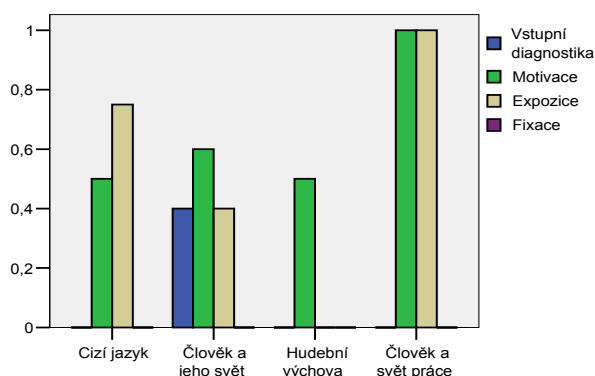
Řešíme problém jak kategorizovat a rozřadit množství struktur výukových klipů, publikovaných například na www.youtube.cz. Jak rozčlenit výukové klipy a provést srovnání u různých vyučovacích předmětů? Jako vhodný nástroj se nám jevilo rozčlenění výukových klipů dle prezentovaných znalostních dimenzí. Výukový klip demonstruje percipientům znalosti pojmové, konceptuální, procesuální a dokáže i zachytit specifický způsob řešení problému, tedy problém metakognice.

3 Výzkumné šetření

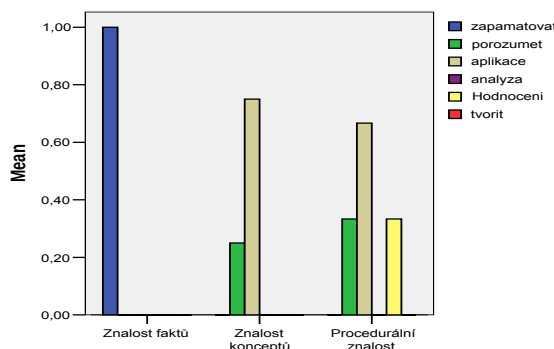
Zaměřili jsme se na cílové skupiny žáků I. stupně základní školy. Při analýze výzkumných záměrů v této oblasti jsme zjistili, že tato věková skupina žáků je v pedagogických výzkumech opomíjená. Pro předvýzkum jsme vybrali 12 učitelů primární školy, kteří používají interaktivní tabuli ve výuce. V našem výzkumném šetření mezi učiteli primární školy jsme použili metodu dotazníku. V jednotlivých položkách jsme zjišťovali, v jaké míře a kterých předmětech, či tématických celcích používají výukový klip. Rovněž jsme zjišťovali, v které fázi vyučovací hodiny klip používají a které znalostní dimenze klip jejich zvolený klip umožňuje prezentovat. Na základě vyhodnocení těchto dotazníků můžeme představit tyto výsledky. Učitelé primárního stupně základní školy disponující dataprojektorem a interaktivní tabulí využívají vizuální klip nejčastěji v těchto předmětech viz graf 1. Největší průměrné zastoupení má tématický celek Člověk a jeho svět. Tento tématický celek umožňuje používání širokého spektra témat, velmi často se v tomto tématickém celku využívají krátké pohádky, přírodovědné témata. Graf 2. nám dokumentuje průměrné zařazování klipů do fází vyučovacích hodin dle předmětu. Graf 3. dokumentuje charakteristiku používaných struktur výukových klipů z hlediska prezentovaných znalostních dimenzí a dimenzí kognitivních procesů, tak jak jej popsali učitelé.

Graf 1: Četnost používání výukových klipů ve vyučovacích předmětech.

Graf 2: Zařazování klipů do fází vyučovacích hodin dle předmětu.

Graf 3: Charakteristika používaných struktur výukových klipů z hlediska prezentovaných znalostních dimenzí a dimenzí kognitivních procesů.

4 Závěr

Uvedený předvýzkum nám umožnil ověřit reálnost dokumentace možností uplatnění výukových klipů v primární škole. Jeho přínos spočívá v ověření kategorizace jednotlivých výukových klipů dle inovované taxonomie (1). Takto kategorizovaná data jsou využitelná především jako sociometrická sonda do preferencí uplatnění výukového klipu učitelem ve výuce a rovněž jako metoda, která umožňuje hlubší analýzu uplatnění znalostních dimenzí ve vyučování.

Výuka s pomocí vizuálního klipu se od klasického vyučování odlišuje. Vizuální klip, aby byl použitelný ve výuce, vyžaduje slovní komentář učitele, nebo dohledání dalších

doplňujících informací. Role učitele v takto pojaté výuce je jiná než v klasické výuce. Učitel vystupuje jako „recenzent“ a poradce žáka, který vizuální klip vnímá především z pozice svých prekonceptů. Nutno však podotknout, že existují vizuální klipy, které využívají filmových triků a zkreslují pravdu. V takové situaci však nelze hovořit o kopírování cizích omylů. V tomto případě je to prezentování záměrných lživých informací. Je pak na učiteli, aby dokázal najít informace, které umožní mylné stanoviska korigovat. Tento způsob výuky vede k rozvíjení kritického myšlení, což je jistě žádoucí z hlediska výchovy člověka.

5 Literatura

1. ANDERSON, W., KRATHWOHL, D. *Taxonomy for Learning, Teaching a Assesing*. New York: Longman, 2001. ISBN 0-8013-1903-X.
2. DOSTÁL, J. Interaktivní tabule přínos pro vzdělávání. Časopis Česká škola (On - line). Vydává Computer Press. Publikováno 28. 4. 2009. ISSN 1213-6018.
3. ECO, U „Máme rádi inventáře, protože nechceme umřít" Literární noviny 2009 (on-line) [cit.2010-03-12] <<http://www.literarky.cz/component/content/article/1664-mame-radi-inventae-protoe-nehceme-umitq>>
4. ECO, U. *Mysl a smysl*. Praha: Knihovna nadace Vize 97, 2000.
5. LAZARSELD, P., KATZ, E. *Personal influence: The part played by people in the flow of mass communications*. New York: The Free Press, 2005. ISBN: 978-1-4128-0507-0.
6. MASTALERZ, E. WARUNKI AKTYWIZACJI UCZNIÓW W EDUKACJI OGÓLNOTECHNICZNEJ Journal of Technology and Information Education. 2009, Olomouc - EU, Palacký University, Volume 1, Issue 3, p. 29 - 31. ISSN 1803-537X (print). ISSN 1803-6805 (online).
7. STARKEM, M., CARTWRIGHT, L. *Practices Of Looping An Introduction To Visual Culture*. Oxford University Press (United States), 2009. ISBN: 9780195314403.
8. SZOTKOWSKI, R. Dotyková interaktivní tabule z hlediska žáků základních škol. In. *TECHNIKA – INFORMATYKA – EDUKACJA 2009*. Iwonicz Zdroj : Uniwersytet Rzeszowski, 2009. ISBN 978-83-7586-026-9.
9. SZTOMPKA, P. *Vizuální sociologie*. Fotografie jako výzkumná metoda. Sociologické nakladatelství, Praha. 2007. ISBN 978-80-86429-77-9.

Lektoroval: René Szotkowski, Mgr. Ph.D.

Kontaktní adresa:

Václav Tvarůžka, Mgr. Ph.D.,
Katedra technické a pracovní výchovy,
Pedagogická fakulta Ostravské univerzity,
585

Československá 16, Ostrava 1. ČR,
tel. 00420 635 803,
e-mail vaclav.tvaruzka@osu.cz